

מנות הלוי

הנקראת מדרש מגילת אסתר

אשר חיבר הנשר הגדול מגדולי חכמי צפת ת"ו
רבינו הקדוש והנורא

רבי שלמה אלקבץ זיע"א

בעל המחבר הזמר לכה דודי

(רבו של הגאון הקדוש רבינו משה קורדובירו, שהיה רבו של האר"י הק' זיע"א)
אשר רוב פירושו מיוסד על דברי חז"ל בש"ס ומדרשים ובתרגומים
ספר זה נדפס לראשונה בשנת שמ"ה ואח"כ נדפס הרבה פעמים

**ועתה נדפס מחדש באותיות מאירות ומזהירות
בסידור נאה ויאה, מחולק לקטעים**

ועליו סובבים שני פירושים הנקובים בשמותם

בריחי שערין

והוא בריח התיכון המבריה מן הקצה
אל הקצה, להביא שורש ועיקר דבריו
הקדושים על פירושי הפסוקים,
ומביא ביאורי פסוקים ממקומות אחרים,
מסודר על פי סדר הפסוקים בלשון צחה.

חצי היריעה

המבהיר ומבאר כל חמירא בדברי המחבר,
להבין ולהשכיל כל קוץ וכל רמ"ז למינו,
ומביא מפירושו ממקום למקום כדרך ד"ת
שעניים במקום זה ועשירים במקום אחר,
כאשר עיניכם תחזינה מישרים.

חלק ראשון

מגילת אסתר א - ג

גם ספחנו בתחילת כל חלק תוכן ענינים על כל תיבה ותיבה במיוחד
ובסופו מגילת אסתר עם פירוש רש"י
מפתח כללי - מפתח ענינים בסוף חלק שני

נלקט ונסדר ע"י

חיים יודא פריעדמאן

ראש ישיבת שער יששכר - דינוב

הוצאה חמישית אדר א' תשע"ד לפ"ק

מחזורת בערקאוויטש

להשיג הספר אצל המחבר

RABBI CHAIM YIDA FREIDMAN

154 Penn Street

Brooklyn, N.Y. 11211

(718) 852-5759

ממלכת התורה עוז והדר

הפצה: היכלי תורה

בארץ ישראל: 1800-22-55-66

בארה"ב: U.S.A. (718) 437-0054

באירופה: 44-20-8806-0176

כל הזכויות שמורות להמו"ל

ואיסור השגת גבול ידוע

Copyright © '98

מודעה ואזהרה

כלל גדול אמרו חז"ל אדם אוסר את שלו, על כן הנני אוסר באיסור
גמור להדפיס או לצלם אפ"י חלק מן הספר, הן מן פנים הספר, והן מן
הביאורים ושאר תוספות שהשקענו בהם דמי"ם תרתי משמע, בלי
רשותינו, ולחשומעים יונעם ועליהם תבא ברכת טוב.

מזמור לתודה

תודתי אמודה בזה לידדי עוז חברי מעור

ה"ה הרבני החשוב והנעלה, אומן נפלא במלאכת המידור וההדפסה

מו"ה אברהם אבא יחזקאל בערקאוויטש ני"ו

בעל בית דפוס "המקתיק"

הנלוה אליו הרבני החשוב

מו"ה אברהם זאב גליק ני"ו

שהשקעו מיטב כוחותם היפים והנעלים, להוציא מתחת ידם דבר מתוקן

כרוב פאר והדר. וזכות המחבר הקדוש תן עליהם ובכל אשר יפטו יצליחו

המו"ל

מנות הלוי

עם ביאורים

חצי היריעה – בריחי שערך
חלק ראשון

**א (א) ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המולך מהרו ועד בוש
שבע ועשרים ומאה מדינה:**

ויהי בימי אחשורוש. הטיבו אשר דברו (דברים ה' כ"ה) כי למען דעת צדקות ה' (מט"ו ו' ה') ורב טוב לבית ישראל אשר גאלם (ישעיה ס"ג ז') מיד שר גדול מלך אדיר סיפר הגה פרשת גדולתו, ואני אומר כי כלל בפסוק ראשון מעלתו, וכי היה ראוי להיות מכובד במלכותו, לד' סבות ראוי שיכובד כל מלך באחת מהן, כ"ש בארבעתן, הא' כאשר המלוכה הזאת היתה לו ירושה מאבותיו או הממלכה נכונה בידו, כי על כן אין מושחין מלך בן מלך אם לא מפני המחלוקת כשלמה מפני אדניה וכיהואש מפני עתליה ויהואחו מפני יהויקים כדאיתא בהוריות (י"א:), כי זולת זה הממלכה חוזרת אחר אכסניא שלה, הב' אם המלך הזה הוא חכם אוהב משפט מואם בבצע מעשקות (שם ל"ג ט"ו), הוא מרומים ישכון (שם ט"ז) ותנשא מלכותו (במדבר כ"ד ז'), הג' כאשר המלך הזה מלך עליהם בחזקה ועצם בכחו (דניאל ה' כ"ד) ותושע לו ימינו (איוב מ' י"ד), כל העם יראוהו ויכבדוהו, הד' כאשר יהיה מלך גדול ויצא שמו בכל המדינות כי הוא איש גבור חיל איש מלחמות, או כל גוי וכל ממלכה יבאו להשתחוות לו ויאמרו לו משול בנו ומלך עלינו, ספר הכתוב כי כולם היו כמלך הזה וכי על כן נשא מלכותו.

בריחי שערך

מקודם שנבוא לביאור הכתובים במגילה זו נקדים מקודם לכאר השתלשלות מלכות מדי ופרס והאיך לקחו המלוכה ממלכות בבל הנחוצים להבנת הכתובים.

נבוכדנצר מלך בבל הוא אשר החריב את בית קדשינו ותפארתינו אשר בנה שלמה המלך, והגלה את ישראל לבל, וגזירת הגלות לכתחילה לא הי' אלא על שבעים שנה, וכמו שאמר הנביא ירמיה' (כ"ט י') כי כה אמר ה' כי לפי מלאות לבל שבעים שנה אפקוד אתכם והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה, וכשמת נבוכדנצר מלך בבל מלך בנו אויל מרודך על כבל כ"ג שנה וכמבואר בכתוב (ירמיה' ג"ב ל"א), ואחריי מלך בנו בלשצר על מלכות בבל, והוא הי' אביה של ושתי המלכה, (וי"א כי ושתי היתה בתו של אויל מרודך בנו של נבוכדנצר עיין תרגום), וכעבור שהי' משתמש בכלי הקודש של בית המקדש נהרג.

ועל הראשונה אמר ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהדו ועד כוש, ולבאר זה צריך אני לחקור אם האיש הזה היה מלך בן מלך מורע המלוכה אם לאו, כי יש פני ההראות לכל צד, אם אל הצד השולל יראה שלא היה בן מלך ולא מורע המלוכה, וראיה ממכלתין איתא בנמרא (פגלה י"א.) המלך מהדו ועד כוש, אמר (רבא) ורבן שמלך מעצמו, אמרי לה לשבח ואמרי לה לגנאי, אמרי לה לשבח דלא הוה איניש דחשיב למלכא בותיה, ואמרי לה לגנאי דלא הוה חזי למלכותא, וממונא יתירא הוא דיהיב וקם ע"כ. ופירש רש"י שמלך מעצמו, שלא היה מורע המלוכה. הנה מבואר נגלה שלא היה מורע המלוכה, כי על כן נכתב המלך חסר, כי אף למאן דאמרי לה לשבח הוא היה הנגן מעצמו ולא היה בן מלך, ותו איכא התם (שם י"ב ע"ב) ויקצוף המלך וגו', אמאי דלקה ביה כולי האי, אמר רבא שלחה ליה בר אהוריידיה דאבא, אבא לקבל אלפא חמרא שתי (א) ולא רוי, וההוא גברא אשתמי בחמריה, מיד וחמתו בערה בו ע"כ. ופירש רש"י אהוריידיה, שומרי הסוסים, ובערוך פירש שומר אודות הסוסים, וחמור אבוס בעליו (ישעי' א' ג') תרגמו וחמרא אוריה דמארהו, הנה שהיה פקוד על אבוסים בלשאצר, וכי לא הו' בן מלך ולא מורעו, וכן כתב הה"ר יוסף יחייא ז"ל.

ואם אל הצד המחייב אומר כי יש ראיה וראיות כמו כן מורות כי היה בן מלך, מהם איתא בתרגום רבה דירושלמי דמגילת אסתר זה לשונו: ודריוש מדאה קביל מלכותא מיניה (ב) עד דאיתליד אחשורוש רשיעא ונסבה לשתיה בת בריה, הוא אחשורוש בר כורש דממלכות אשיא בר דריוש מדאה. הנה בפירוש אמר שהיה בן מלך, ועוד מצאתי בילקוט ז"ל (סי' התרי"ט), ועוד שלחה לו שופה מפש, אם ביינך יצא לכך דע כי אני ושתי המלכה בתו של בלשאצר בנו של

חצי היריעה

(א) בלשאצר מלכא עשה סעודה גדולה לאלף שריו והמלך שתה יין מול אלף שריו כמו כולם יחד: (ב) הכוונה הוא כי דריוש קיבל המלוכה מבלשאצר עד דאיתליד אחשורוש (עיין צריחי שערין), ואח"כ נסיב אחשורוש לושתי שהיכה בת צרי' של בלשאצר, אמנם יש לעיין בזה הרי ושתי היכה בתו של בלשאצר ולא בת צריה,

בריהי שערין

והשתלשלות הדבר האיך נהרג מבואר בסדר הדורות באריכות (ועיין בדברי רבינו סעדי' גאון בדניאל ה' ו' שכתב ג"כ כעין זה) כי הו' ע"י שדריוש מלך מדי לקח חתן לכתו את כורש מלך פרס, ואמר כורש אל דריוש חותנו הנה אנחנו מלכים למה נהי'

נבוכדנצר, אותו שהיה מתקלם במלכים ורוזנים נעשו מאומה לפניו, שכן הוא אומר (חבקוק א' י') והוא במלכים יתקלם ורוזנים משחק לו, ולא היית (ג) כקוסדור לרוץ לפני מרכבת אבי, ולו היה אבי קיים לא נשאתי לי, ואתה מבקש להכניסני ערומה, ובשביל כבודך איני נכנסת (ה) שלא תעשה שקרן בפני גדולים, שאם אני נכנסת ואיני נאה יאמרו המלך שקרן הוא, ואם נמצאתי נאה הם אומרים וכי זה משתמש בנאה זו והורגים אותך כדי ליטול אותי, ולמה עשה הקב"ה בן בשביל שלא הניחה לאחשורוש ליתן רשות לבנות הבית, אמרה לו מה שהחריבו אבותי אתה מבקש לבנות, והיאך נטלה אחשורוש לאשה, אמר רב אותו הלילה שנהרג בלשאצר (ה) והמליכו לדדיוש (ו) אמר לו דדיוש לכורש (ז) כשכבו את המנורה והוציאו מוחו של בלשאצר (ח), והיו מסובים שם כורש ודדיוש, אמר לו דדיוש לכורש עמוד וטול מלכותך שאתה ראוי למלכות, שהיה דניאל אומר לך (ט) שאתה נוטל המלכות, שחיה כורש באפיקון של נבוכדנצר (י) והיה דניאל שואל בשלומו של מלך, אמר לו כורש לדניאל הצרת לי, למה אתה שואל בשלומי כך שלא ישמע המלך ויהרגני, אמר לו עתיד הקב"ה ליתן לך מלכות, שכבר נתנבא עליך ישעיהו שתמלוך וחתן רשות לבנות הבית שנאמר (ישעיה מ"ה א') כה אמר ה' למשיחו לכורש וגו', אמר לו כורש דניאל אמר (ה' ב"ה) פרים פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס (יא), למדי תחלה ואח"כ לפרס, והיה דדיוש מדי וכורש פרסי, שכן הוא אומר (דניאל ו' א') ודדיוש מדאה קביל מלכותא, ויש אומרים אביו היה מדי ואמו פרסית (יב), וכשהמליכו דדיוש אותו הלילה היה

חצי היריעה

לפני מלכי פרס ומדי כדי שיראו שכבר נהרג ולא יבואו למלחמה, ועיין במדרש שיר השירים פ"ג דעב אחרת החיך נהרג (עיין בריחי שערין ד"ה ובמדרש): (ט) ר"ל שכבר אמר דניאל עליך שאתה נוטל המלוכה, ומפרש אימתי אמר דניאל כן: (י) ר"ל ברשותו של נבוכדנצר שהי' מלך, ואעפ"כ שאל בשלומו וקראו מלך: (יא) כן אמר דניאל לבלשאצר מלך צבל שיטל המלכות ממנו ויתן למדי ופרס, משמע שתחילה למדי, והיינו לדדיוש חותנו שהוא הי' מלך מדי: (יב) ר"ל חציו של דדיוש הי' מדי ואמו פרסית, ואח"כ מה שאמר דניאל ויהבת למדי ופרס הכוונה

ונראה כי הוא עפ"י מה שהביא רבינו לקמן דף שכ"א צנס התרגום כי ושהי היתה צחו של חויל מרודך צנו של נבוכדנצר ולא צחו של צבלשאר והוא בתרגום פסוק זה: (ג) כלומר לא היית רצוי להיות אפילו כקוסדור נגד מעלתי: (ד) ר"ל זה טעם אחר: (ה) מלך צבל צנו של חויל מרודך צנו של נבוכדנצר, ועיין לקמן החיך נהרג: (ו) וכמו שאמר הכתוב צדניאל ו' א' ודדיוש מדאה קביל מלכותא: (ז) כורש הי' מלך פרס והי' חתן דדיוש מלך מדי, עיין רש"י צדניאל ו' כ"ט: (ח) עיין ציכסין שמציא שנהרג ע"י שאחד מעבדיו מצאו שהי' ישן ונכנס והרגו והוציא מוחו

בריחי שערין

משועבדים לבלשאצר מלך בבל, נלחמה בו כי לנו נאה המלוכה, ויאמר דדיוש עשה מה שבבחק ויהי אלהים עמך, וכאשר נתקרבו מלכי פרס ומדי אל העיר יצאו צבאות בלשאצר ומפריצי ישראל נתחברו לו ויכו את הפרסיים, ובלשאצר שמח שמחה גדולה ועשה משתה

מיסב במקום שהיה בלשצאר מיסב (יג), ונפלה ערכוביא מביתו של בלשצאר שהיו אלו הורגים ואלו בחזים, ושתי היתה נערה ורצתה בין המסובים כשראתה הבית בערכוביא שהיתה סבורה שאביה קיים, ובאה לחיוקו של דריוש וחמל עליה והשיאה לאחשורוש בנו, והקב"ה אמר (ישעי' י"ד כ"ב) והכרתיו לכבל שם ושאר ונין ונכר, לפיכך נגזר עליה כך עכ"ל.

הנה מבואר נגלה שהיה בן מלך, אלא שנראה דברי המדרש ודברי התרגום חולקים, כי המתרגם אמר שהיה בן כורש בן דריוש, ובמדרש אמר שהיה בן דריוש, זה ממה שלא יקשה (ד) כדאמרינן בגמרא ראש השנה (ג): הוא כרש הוא דריוש הוא ארתחששתא (פג), כי כרש על שם שמלך כשר היה, ומנין אותיות של כרש עולות למנין אותיות דריוש כמו שכתב רש"י בספר עזרא (ד' ו'), וארתחששתא על שם המלכות כדאיתא התם ובסדר עולם כי כל המלכות נקרא ארתחששתא, והכא נמי נימא בן כרש בן דריוש הוא כרש הוא דריוש (פד), ואי קשיא לי הא קשיא לי איך אמר דאחשורוש זה הוא בנו של דריוש, כי אחשורוש הוא פרסי ודריוש מדי, ואפשר דסבורא ליה דפרסי פירוש מלך פרס והוא מדי (יז), תדע דאמרינן בגמרא (פגלה י"ב) כתיב חיל פרס ומדי הפרתמים, וכתיב למלכי מדי ופרס, אמר רב חסדא אתגויי אתנו בהרי הודי, אי מיניכו מלכי מנין אפרכי (יח), ואי מינן מלכי מיניכו אפרכי. ופירש רש"י חיל פרס ומדי הפרתמים, סמך פרתמים אצל מדי, וכתיב למלכי מדי ופרס, כאן סמך מלכות אצל מדי ע"כ.

הצי היריעה

צנו של אסתר. עיין גם בראצ"ע דניאל ו' א'. ורצונו כ' דגס אצו של אחשורוש כן היה עיין לקמיה: (פז) ר"ל כי גם אצו של אחשורוש הו' נקרא גם כורש וגם דריוש, ויש להציא ראי' לדברי רצונו כי הרי כורש מלך פרס הו' חתן דריוש ולא בנו, והאיך אמר כאן שהו' בנו, אלא צע"כ שהו' דריוש נקרא גם כורש: (יז) ר"ל שהו' מדי אצל הו' מלך על פרס: (יח) היינו שרים, ר"ל שחלקו צנייהם שהשרים היו ממדינה זו והמלכים ממדינה אחרת:

אליך שאתה ממדי ופרס יחד: (יט) צסדר עולם וציוסופין מצואר כי כאשר נהרג בלשצאר נכנסו מלכי מדי ופרס וצזו כל מה שהו' צציהו, והרגו כל אחד חוץ מושחי שכיחה ישנה, וכאשר נחשוררה לא ידעו מה נעשה ורצתה לדריוש בחשבה כי הוא אצו היינו בלשצאר, וחמל עליה דריוש והשיאה לאחשורוש: (ד) ר"ל כי צאמת לא קשה מיד: (פז) צאמת כתב כרש"י ר"ה ג' ע"ב דמיירי מזריוש שאחר אחשורוש שהו'

בריהי שעריך

והוציא כלי בית ה' והי' משתמש בהם, ואז נראתה בכותל היכל המלך יד אשר כותבת "מנא מנא תקל ופרסיך", ודניאל פתר כי הכוונה בזה הוא שרמוז לו כי בעבור שהשתמש בכלי "מנא" בית ה' "תתחלק ויפרוס" מלכותו וינתן לדריוש וכורש, וסריס אחד של המלך הו' מכיר את דניאל מימי נבוכדנצר שרכריו מתקיימים תמיד, וחשש פן יבואו חיל כורש ודריוש וילחמו עמהם ויהרגו גם אותה, ולכן כאשר ראה כי המלך ישן מתוך שכרותו כרת את ראשו וימלט הוצה לעיר אל כורש ודריוש, ויגד להם כל אשר קרה

ומדקאמר שמעשה תקפו של אחשורוש הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס וסמך מלכי למדי שמע מינה מלכי ממדי הוה (ע), ועוד תדע דכתיב שרי פרס ומדי רואי פני המלך, הנה דלאפרכי סמך פרס, לפי שמלכי הוה ממדי בדאתנו בהרי הרדי.

והשתא דאתינא להכי האי דאמרינן בנמרא דלא הוה חזי למלכותא וכו', לאו דלא הוא מזרע המלוכה כדפירש רש"י (בר"ה שמלך מעצמו) אלא שלא היה ראוי, אם מצד שהיה מושך ביין את בשרו, ואל למלכים שתו יין כתיב (משלי ל"א ד'), אם משום שהיה שמוץ בזימה כמו שמתבאר במגילה וכמו שנכתב במקומו, וכן הא דאמר בר אהוריידיה דאבא לא שהיה כך, אלא שלא היה ראוי בערך נבוכדנצר להיות שומר אריו, וכהא דאמרינן במדרש דלעיל (דף ג"ה) ולא היית בקוסדור לרוץ לפני מרכבת אבי, שביאורו בודאי לא היית כדאי להיות ממונה על המרכבה בערך מעלתו, ולעולם שהיה בן מלך, הוא שאמר הוה (ב) אחשורוש המולך מהודו ועד כוש, כי היה אחר לפניו שלא מלך כל כך כמוהו וכדברי הראב"ע, ועוד גוסיף לקח בסמך בס"ד.

ובמתוך גנות ושבח הנדרש (בהמולך) [בהמלך] נדע הב' והג' (כא), או דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה, ואפילו היה בן בוקר ובולם שקמים (כב) הוא מצד עצמו לא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה, והוה המעלה הב' אשר

חצי היריעה

אחשורוש הו' צנו של דריוש לא כתב כן כ"א לדעת הילקוט כאן, אבל כל המפרשים לא סבירא להו הכי: (ב) ר"ל חיצת "הוא" לדיוקא אחי, כי הוא מלך מהודו ועד כוש, אבל כבר הו' מלך לפניו שלא מלך כ"כ כמוהו, וכוהא אחשורוש הראשון חציו של דריוש, ועכ"פ משמע שהי' בן מלך: (גא) ר"ל ממה שדרשו בגמ' אמר רבא שמלך מעצמו אמרי לה לשבח ואמרי לה לגנאי, למדין חנו כי גס המענה הב' וכו' שראוי להיות במלך הו' זו: (כב) מיוסד

(ע) יש לעיין בדעת רבינו דס"ל כי אחשורוש הו' מזרע מדי בן דריוש המדי, כי כל המפרשים בדניאל ע' ה' כתבו שם כי אחשורוש הו' מזרע פרס כקושיין סג"ל, ומכ שחמר שם הכתוב בדניאל ע' ה' "אחשורוש מזרע מדי" אין זה אחשורוש שבימי המן, רק דריוש הראשון שקיבל המלכות מנבשאר חציו הו' נקרא אחשורוש עיין שם ברש"י ורצ"ע, ונראה כי כ"א כתב רבינו רק לדעת המדרש ילקוט, וכן מה שכתב רבינו בהקדמתו לעיל (דף ל"ה) כי

בריהי שערך

להם בלילה ההוא לבלשצר, ויתן בידיהם את ראש בלשצר, ויתמהו המלכים ויאמרו אין זה אלא עבור חטאם בית ה', ונדרו נדר אם יתן ה' את בבל בידם, להשיב את הגזילה ולהרשות בני ישראל לבנות הבית, ויהי בבקר ויעלו המלכים על בבל וילכדוה וישחיתו את כל ארץ כשדים ובבל ויכו לפי חרב מעולל ועד יונק, ובטלה מלכות בבל ממלכת נבוכדנצר.

ובמדרש שיר השירים פ"ג איתא באופן אחר קצת כי בשעה ששמע בלשצר דבריו של דניאל נבהל מאד וחשש שמא יכנסו באותו לילה כורש ודריוש, וע"כ עמד ודבר

וכרגו, ולמאן דדריש לגנאי מתוך גנותו למדנו שבחו שעצם עליהם בממונו, וודאי שפור נתן לשרים ולפרתמים ודלת העם עד לפניו יכרעו ויפלו, והיא המעלה הג', ואין ספק כי משמעות קרא איכא בנייהו, וזה דרש הכתיב וזה הקרי, וכלפי הד' אמר המלך מהדדו ועד כוש וגו', איש מלחמות וגבר מוצלח במלחמותיו וכמו שיתבאר בס"ד.

ונבא אל ביאוד הכתוב ויהי בימי אחשורוש. אמרינן בגמרא (עגלה י"י) אמר רבי לוי ואי תימא רבי יוחנן דבר זה מסורת הוא בידינו מאבותינו מאנשי כנסת הגדולה שכל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער, ושקלינן ומרינן בה ואסיקנא אלא אמר רב אשי ויהי איכא הכי ואיכא חכי, ויהי בימי ודאי לשון צער הוא, וידוע היות תיבת ויהי נחלקת לשתיים וי' הי', ושניהם לשון אוי, כי וי' הוא לשון תרגום (כג), ובתורה בנביאים וכתובים מצינו שהקב"ה חולק כבוד ללשון ארמי כדאיתא בב"ר (מ"ד), ואחרי שכן הוא וההפסד והכליון מיוחס אל הזמן אם כן כאומרו ויהי בימי מן הראוי שיהי צער.

האמנה בב"ר (מ"ג ג) ובויקרא רבה (י"א ו) אמר ר"ש בר אבא בשם רבי יוחנן בכל מקום שנאמר ויהי משמש צרה ושמחה, אם צרה אין צרה כיוצא בה, ואם שמחה אין שמחה כיוצא בה, אתא רבי שמואל בר נחמן ועבר פלגא, בכל מקום שנאמר ויהי משמש צרה, והיה שמחה, ונראה לי מעמו של דבר על דרך הפשט אחרי שתיבת ויהי היא מלה מהופכת מעתיד לעבר, כי יהי הוא עתיד, והוי"ו מהפכו לעבר, אין ספק כי זה מורה צער, אחרי שמה שהיה להיות (כד) אמרו עליו שכבר היה (כה), ומה שכבר היה חלף וחלף לו, וההיפך בתיבת והיה,

חצי היריעה

על הפסוק (עמוס ז' י"ד) ויען עמוס ויאמר לא בן נביא אנכי כי בוקר אָנְכִי וכולם שקמים פ' אני צעל צקר ואני מערצב שקמים, ר"ל חלטים עס דברים אחרים למאכל צקרים: (כג) פ' בלשון תרגום וי הוא לשון אוי, עיין צמדבר כ"ד כ"ג אוי מי יחיס משומו אל, תרגם המתרגם וי לחיבאל: (כד) לטחיד: (כה) ר"ל מכיון שדבר

בריחי שעריך

שכל מי שיבוא אל הארמון כלילה הזה ייהרג, ואפילו אם יאמר אני המלך לא ישמעו לו, ובאמצע הלילה הוצרך בלשצר לנקבו ויצא לחוץ, וביציאתו לא הרגישו בו השומרים, וכשחזר הרגישו בו והתחיל בלשצר לצעוק אני המלך ולא השגיתו בו וכתרו את ראשו, והאור בארמון המלך כיבו, ובנתיים הלך אחד מסריסי המלך וסיפר הדברים לכורש ודריוש, וכאשר שמעו כורש ודריוש עלו על העיר ונכנסו לביתו של בלשצר וציוו להרוג את כל בני ביתו של בלשצר, ולכלשצר הי' בת אחת ושמה ושתי, והיתה ישנה כשעה שאירעו כל אלו הדברים, וכאשר נתעוררה משינתה וראתה שהורגים אלו את אלו ולא ידעה מה אירע, הלכה למקומו של בלשצר ונפלה ברגליו של דריוש שישב שם, כסבורה היתה שהוא בלשצר אבי' כיון שהי' חשך, וכשראה אותה דריוש ריחם עלי'